

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН,
УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

з дисципліни **СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

для здобувачів	2 курсу
підготовки	1 курсу зі скороченим терміном навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань	23 – Соціальна робота І - Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
спеціальності	231 – Соціальна робота І10 Соціальна робота та консультування
освітньо-професійної програми	Соціальний бізнес та соціально-економічна безпека Соціальні програми та консультування
факультету	Міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Соціальна економіка» підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 231 – Соціальна робота, ІІО Соціальна робота та консультування.

РОЗРОБНИКИ: Тарасюк А.В., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.е.н., доцент

Рецензент: Олійник Н. М., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.т.н., доцент

Затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки

Протокол № 1 від «28» 08 2025 року
Завідувач кафедри

Наталія ШАНДОВА

УЗГОДЖЕНО:
З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ВІДДІЛОМ
Реєстраційний номер № 72/030-03.09.2025

ВСТУП

Якісні зміни в економіці в сучасних умовах пред'являють особливі вимоги до рівня компетентності керівників різних рангів, професіоналів та фахівців взагалі. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка майбутніх економістів, що глибоко розуміють теорію сучасної економіки та вміють ефективно використовувати отримані знання на практиці. Це обумовлює необхідність викладання економічних дисциплін з урахуванням нових підходів соціальної економіки, оволодіння навичками прийняття оптимальних управлінських рішень в умовах ринкових відносин..

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

1. ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності..

2. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

3. ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

4. СК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціальнопедагогічного, юридичного, економічного, медичного).

5. СК 2. Здатність аналізувати та визначати соціальні проблеми та загрози соціально-економічній безпеці і шляхи їх вирішення із застосуванням інноваційних підходів

6. СК 21. Здатність аналізувати та визначати соціальні проблеми та загрози соціально-економічній безпеці і шляхи їх вирішення із застосуванням інноваційних підходів.

Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

1 (ПРН 3). Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

2 (ПРН 5). Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

3 (ПРН 6). Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

4 (ПРН 8). Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціальнополітичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

5. (ПРН 11). Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

6 (ПРН 24). Вміти аналізувати та визначати соціальні проблеми та загрози соціально-економічній безпеці і шляхи їх вирішення із застосуванням інноваційних підходів.

Самостійна робота студентів направлена на розвиток пізнавальної самостійної діяльності студентів по опануванню знаннями дисципліни, а також на розвиток їх ініціативи та відповідальності.

Мета самостійної роботи – формування у студентів здатності самостійно мислити; оволодіти базовими поняттями, опанувати новітніми теоретичними підходами до вивчення економічних наук.

Самостійна робота студентів з даної дисципліни передбачає опрацювання лекційного матеріалу, самостійне вивчення окремих теоретичних питань тем дисципліни, виконання індивідуальних робіт, що є обов'язковими видами самостійної роботи студента.

При виникненні труднощів при опрацюванні зазначених теоретичних питань, студент отримує необхідні консультації у викладача-лектора під час проведення індивідуально-консультаційних занять. Контроль за опрацюванням теоретичних питань, що виносяться на самостійний розгляд, здійснюється шляхом тестування на практичних заняттях та включення цих питань до завдань рубіжної контрольної роботи (поряд з теоретичними питаннями, що розглядаються під час лекцій); перевірки конспектів зазначених питань.

Види обов'язкової самостійної роботи, форми контролю та оцінка в балах наведені в таблиці 1.

Виконання *індивідуальних робіт* контролюється викладачем, що проводить практичні заняття. ***Варіанти обираються за списком студентів у групі.*** Необхідні консультації з виконання індивідуальних робіт студент отримує під час проведення індивідуально-консультаційних занять.

Робота повинна бути оформлена на аркушах формату А4 та мати титульний лист (додаток А). При виконанні роботи потрібно виділяти заголовки питань, що висвітлюються. Сторінки слід пронумерувати.

Кожному студенту потрібно виконати розрахункову роботу «Обґрунтування ідеї створення суб'єкта соціального підприємництва», розрахувати. Зробити висновки. На завершення роботи наводиться список використаної літератури. В ньому вказується прізвище і ініціали автора, назва, видавництво, місце і рік видання. При посиланні на джерела інформації вказується порядковий номер в переліку використаної літератури, номер сторінки.

Окрім обов'язкових передбачаються вибіркові види самостійної роботи: - участь у конференціях, підготовка статті, роботи на конкурс. Також враховується при оцінюванні активна участь студента у всіх видах робіт при вивченні дисципліни. Види вибіркової самостійної роботи, форми контролю та оцінка в балах наведені в таблиці 2.

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі поточного контролю спочатку за 100-бальною системою.

1. ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Обов'язкові види самостійної роботи Спеціальність 231 – Соціальна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю	Бали
1	Основи соціальної економіки Сутність, принципи та функції соціальної економіки. Соціальна політика як складова соціальної економіки. Суб'єкти і об'єкти соціальної політики. Інститути й інструменти соціальної політики. Соціальна справедливість у соціальній економіці. Діагностика соціальної безпеки. Людський розвиток і його оцінювання	8	тестовий контроль	
2	Особливості розвитку соціальної економіки Історичні аспекти розвитку соціальної політики та становлення соціальної економіки у світі та в Україні. Характеристика моделей соціальної політики в країнах з розвинутою ринковою економікою. Соціальна структура українського суспільства. Причини загострення соціальних проблем. Вплив світового досвіду на побудову ефективної національної моделі соціальної політики. Пріоритетні напрями розвитку соціальної політики в Україні.	10	тестовий контроль	
3	Поняття соціальних стандартів Соціальні стандарти та нормативи. Їхня характеристика. Прожитковий мінімум як основа реалізації соціальних гарантій. Бідність як соціальне явище. Проблеми диференціації населення. Напрями боротьби з бідністю <i>Індивідуальна робота 1. План реформи соціальних стандартів</i>	10	тестовий контроль, оцінювання індивідуальної роботи	10
4	Місце соціальної сфери в соціальній економіці Соціальна сфера та її складові у вирішенні соціальних проблем. Планування розвитку	10	тестовий контроль	

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю	Бали
	соціальної сфери. Особливості фінансування соціальної сфери			
5	Соціальний захист населення Соціальний захист як система. Принципи побудови системи соціального захисту в соціальній економіці. Соціальний захист найбільш вразливих верств населення. Пріоритетні напрями вдосконалення форм захисту соціально вразливих верств населення.	8	тестовий контроль	
6	Напрямки соціального захисту економічно активного населення Сутність категорії "економічно активне населення". Система соціального захисту економічно активного населення. Гарантії в оплаті праці як елемент соціального захисту найманих працівників. Мінімальна заробітна плата. Зайнятість населення та безробіття. Мобільність робочої сили. Самостійна зайнятість у соціально орієнтованій економіці. Державна підтримка самостійної зайнятості. Зарубіжний досвід вирішення проблем соціального захисту економічно активного населення.	10	тестовий контроль	
7	Соціальне підприємництво Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки. Соціальні проекти та соціальне проектування. Соціальна відповідальність у підприємницькій діяльності. <i>Індивідуальна робота 2 «Обґрунтування ідеї створення суб'єкта соціального підприємництва»</i>	10	тестовий контроль, оцінювання індивідуальної роботи	10
8	Пенсійна система в Україні Пенсійне забезпечення в Україні. Фінансовий стан Пенсійного фонду. Види пенсій як соціально-економічні категорії та критерії їх призначення. Змістовність і завдання реформування пенсійної системи в Україні. Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення населення.	10	тестовий контроль	2
Разом		76		20

Спеціальність І10 – Соціальна робота та консультування

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю	Бали
1	Основи соціальної економіки Сутність, принципи та функції соціальної економіки. Соціальна політика як складова соціальної економіки. Суб'єкти і об'єкти соціальної політики. Інститути й інструменти соціальної політики. Соціальна справедливість у соціальній економіці. Діагностика соціальної безпеки. Людський розвиток і його оцінювання	8	тестовий контроль	
2	Особливості розвитку соціальної економіки Історичні аспекти розвитку соціальної політики та становлення соціальної економіки у світі та в Україні. Характеристика моделей соціальної політики в країнах з розвинутою ринковою економікою. Соціальна структура українського суспільства. Причини загострення соціальних проблем. Вплив світового досвіду на побудову ефективної національної моделі соціальної політики. Пріоритетні напрями розвитку соціальної політики в Україні.	10	тестовий контроль	
3	Поняття соціальних стандартів Соціальні стандарти та нормативи. Їхня характеристика. Прожитковий мінімум як основа реалізації соціальних гарантій. Бідність як соціальне явище. Проблеми диференціації населення. Напрями боротьби з бідністю <i>Індивідуальна робота 1. План реформи соціальних стандартів</i>	10	тестовий контроль, оцінювання індивідуальної роботи	10
4	Місце соціальної сфери в соціальній економіці Соціальна сфера та її складові у вирішенні соціальних проблем. Планування розвитку соціальної сфери. Особливості фінансування соціальної сфери	10	тестовий контроль	
5	Соціальний захист населення Соціальний захист як система. Принципи побудови системи соціального захисту в соціальній економіці. Соціальний захист	10	тестовий контроль	

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю	Бали
	найбільш вразливих верств населення. Пріоритетні напрями вдосконалення форм захисту соціально вразливих верств населення.			
6	Напрямки соціального захисту економічно активного населення Сутність категорії "економічно активне населення". Система соціального захисту економічно активного населення. Гарантії в оплаті праці як елемент соціального захисту найманих працівників. Мінімальна заробітна плата. Зайнятість населення та безробіття. Мобільність робочої сили. Самостійна зайнятість у соціально орієнтованій економіці. Державна підтримка самостійної зайнятості. Зарубіжний досвід вирішення проблем соціального захисту економічно активного населення.	10	тестовий контроль	
7	Соціальне підприємництво Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки. Соціальні проекти та соціальне проектування. Соціальна відповідальність у підприємницькій діяльності. Індивідуальна робота 2 «Обґрунтування ідеї створення суб'єкта соціального підприємництва»	10	тестовий контроль, оцінювання індивідуальної роботи	10
8	Пенсійна система в Україні Пенсійне забезпечення в Україні. Фінансовий стан Пенсійного фонду. Види пенсій як соціально-економічні категорії та критерії їх призначення. Змістовність і завдання реформування пенсійної системи в Україні. Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення населення.	10	тестовий контроль	
Разом		78		20

Вибіркові види самостійної роботи

Види самостійної роботи	Рекомендована література	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
- активна робота під час лекцій, практичних занять, консультацій		протягом семестру		10
- участь у конференціях, олімпіадах з дисципліни	Наукові видання, публікації, інформація про діяльність підприємств		публікація статті, диплом	10
- підготовка статті, роботи на конкурс				10
Всього балів за вибіркові види самостійної роботи				max10

2. ІНДИВІДУАЛЬНІ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Методичні рекомендації

до виконання *Індивідуальної роботи 1. План реформи соціальних стандартів*

На сьогодні, в Україні діють:

державні соціальні стандарти – встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми та нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій;

державні соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, установлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму;

прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження її здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів і мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості;

соціальні норми та нормативи – показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення

освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами;

нормативи витрат (фінансування) – показники поточних і капітальних витрат з бюджетів усіх рівнів на забезпечення задоволення потреб на рівні, не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів.

Державні соціальні стандарти і нормативи встановлюються з метою: визначення механізму реалізації соціальних прав і державних соціальних гарантій громадян, визначених Конституцією України; визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах та послугах і фінансових ресурсів для їх реалізації; визначення та обґрунтування розмірів видатків Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери.

На основі соціальних стандартів визначаються розміри основних соціальних гарантій: мінімальних розмірів заробітної плати та пенсії за віком, інших видів соціальних виплат і допомоги.

Формування державних соціальних стандартів і нормативів здійснюється за такими принципами:

- забезпечення визначених Конституцією України соціальних прав і державних соціальних гарантій достатнього життєвого рівня для кожного; законодавче встановлення найважливіших державних соціальних стандартів і нормативів;
- диференційований за соціально-демографічними ознаками підхід до визначення нормативів;
- наукові обґрунтованості норм споживання та забезпечення;
- соціальне партнерство;
- гласність та громадській контроль щодо їх визначення та застосування;
- урахування вимог норм міжнародних договорів України у сфері соціального захисту та трудових відносин.

За характером задоволення соціальних потреб соціальні нормативи розподіляють на:

нормативи споживання – розміри споживання в натуральному виразі за певний проміжок часу (за рік, за місяць, за день) продуктів харчування, непродовольчих товарів поточного споживання та деяких видів послуг;

нормативи забезпечення – визначена кількість наявних в особистому споживанні предметів довгострокового користування; забезпечення певної території мережею закладів охорони здоров'я, освіти, підприємств, установ, організацій соціально-культурного, побутового, транспортного обслуговування та житлово-комунальних послуг;

нормативи доходу – розмір особистого доходу громадянина або сім'ї, який гарантує їм достатній рівень задоволення потреб, що обраховується на основі визначення вартісної величини набору нормативів споживання та забезпечення.

За рівнем задоволення соціальних потреб соціальні нормативи розмежовують на:

нормативи раціонального споживання – рівень, що гарантує оптимальне задоволення потреб;

нормативи мінімального споживання – соціально прийнятний рівень споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг виходячи з соціальних або фізіологічних потреб;

статистичні нормативи – нормативи, що визначаються на основі показників фактичного споживання або забезпеченості для всього населення чи його окремих соціально-демографічних груп.

Державні соціальні стандарти у сфері доходів населення встановлюються з метою:

визначення розмірів державних соціальних гарантій у сфері оплати праці;

виплат за обов'язковим державним соціальним страхуванням; права на отримання інших видів соціальних виплат і державної соціальної допомоги та їх розмірів;

визначення пріоритетності напрямів державної соціальної політики.

Державні соціальні нормативи у сфері надання соціальних послуг встановлюються для визначення розмірів державних гарантій соціальної підтримки осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

З цією метою визначаються:

- перелік, види й обсяги соціальних послуг, які надаються за рахунок державного та місцевого бюджетів і страхових фондів;

- норми та нормативи надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах;

- показники якості соціальних послуг.

Державні соціальні нормативи у сфері житлово-комунального обслуговування встановлюються з метою визначення державних гарантій щодо надання житлово-комунальних послуг і розмірів плати за житло та житлово-комунальні послуги, які забезпечують реалізацію конституційного права громадянина на житло.

До них відносять:

- граничну норму оплати послуг з утримання житла, житлово-комунальних послуг залежно від отримуваного доходу;

- соціальну норму житла та нормативи користування житлово-комунальними послугами, щодо оплати яких держава надає пільги та встановлює субсидії малозабезпеченим громадянам;

- показники якості надання житлово-комунальних послуг.

Державні соціальні нормативи у сфері транспортного обслуговування та зв'язку включають:

- норми забезпечення транспортом загального користування; показники якості транспортного обслуговування;

- норми забезпеченості населення послугами зв'язку.

До державних соціальних нормативів у сфері охорони здоров'я включають:

- перелік та обсяг гарантованого рівня медичної допомоги громадянам у державних і комунальних закладах охорони здоров'я;
 - нормативи надання медичної допомоги, що включають обсяг діагностичних, лікувальних і профілактичних процедур;
 - показники якості надання медичної допомоги;
 - нормативи пільгового забезпечення окремих категорій населення лікарськими та іншими спеціальними засобами;
 - нормативи забезпечення стаціонарною медичною допомогою;
 - нормативи забезпечення медикаментами державних і комунальних закладів охорони здоров'я;
 - нормативи санаторно-курортного забезпечення;
- нормативи забезпечення харчуванням у державних і комунальних закладах охорони здоров'я.

До державних соціальних нормативів у сфері забезпечення навчальними закладами включаються:

- перелік та обсяг послуг, що надаються державними та комунальними закладами дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти;
- нормативи граничного наповнювання класів, груп і співвідношення вихованців, учнів, студентів і педагогічних працівників у навчальних закладах;
- норми матеріального забезпечення навчальних закладів та додаткових видів соціального та матеріального забезпечення учнів.

До державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами культури включають:

- перелік та обсяг безоплатних послуг, які надаються населенню закладами, підприємствами, організаціями та установами культури;
- показники якості надання населенню послуг закладами, підприємствами, організаціями й установами культури;
- нормативи, забезпечення населення закладами, підприємствами, організаціями й установами культури.

До державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами фізичної культури та спорту включають:

- перелік та обсяг безоплатних послуг, які надаються населенню закладами фізичної культури, спорту, а також дитячо-юнацькими спортивними школами;
- нормативи забезпечення населення закладами фізичної культури та спорту.

До державних соціальних нормативів у сфері побутового обслуговування, торгівлі та громадського харчування включають:

- нормативи забезпечення населення побутовими послугами; показники якості надання побутових послуг;
- нормативи забезпечення торговельною площею та місцями у закладах громадського харчування;
- показники якості та безпеки товарів і послуг підприємств громадського харчування.

Основні державні соціальні гарантії встановлюються законами з метою забезпечення конституційного права громадян на достатній життєвий рівень.

До основних державних соціальних гарантії включають:

- мінімальний розмір заробітної плати;
- мінімальний розмір пенсії за віком;
- неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- розміри державної соціальної допомоги й інших соціальних виплат.

Основні державні соціальні гарантії, які є основним джерелом існування, не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

З метою надання соціальної підтримки населенню України в цілому й окремим категоріям громадян установлюються державні гарантії щодо:

- рівня життя населення, що постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;
- стипендій учням професійно-технічних і студентам вищих державних навчальних закладів;
- індексації доходів населення з метою підтримання достатнього життєвого рівня громадян та купівельної спроможності їх грошових доходів в умовах зростання цін;
- надання гарантованих обсягів соціально-культурного, житлово-комунального, транспортного, побутового обслуговування та обслуговування у сфері освіти, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, торгівлі та громадського харчування;
- забезпечення пільгових умов задоволення потреб у товарах і послугах окремим категоріям громадян, які потребують соціальної підтримки.

Виключно законами України визначаються:

- мінімальний розмір заробітної плати;
- мінімальний розмір пенсії за віком;
- неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- величина порогу індексації грошових доходів громадян;
- пільги щодо оплати житлово-комунальних, транспортних послуг і послуг зв'язку та критерії їх надання.

Державні соціальні гарантії є обов'язковими для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності. Органи місцевого самоврядування у процесі розроблення та реалізації місцевих соціально-економічних програм можуть передбачати додаткові соціальні гарантії за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Надання державних соціальних гарантії здійснюється за рахунок бюджетів усіх рівнів, коштів підприємств, установ і організацій та соціальних фондів на засадах адресності та цільового використання.

Державні соціальні гарантії, державні соціальні стандарти та нормативи є основою для розрахунку видатків на соціальні цілі та формування на їх основі бюджетів усіх рівнів і соціальних фондів, міжбюджетних відносин, розроблення загальнодержавних і місцевих програм економічного та соціального розвитку.

Запропонуйте власний план реформи в Україні соціальних стандартів, який би, на вашу думку, забезпечив підвищення рівня життя населення.

Продумайте способи їх фінансування. Визначте недоліки існуючої в Україні системи соціальних стандартів, та вкажіть переваги запропонованих заходів. Результати занесіть у таблицю.

Таблиця 1.

Складові реформи соціальних стандартів в Україні

Недоліки існуючої в Україні системи соціальних стандартів	Переваги запропонованої системи

Методичні рекомендації

до виконання Індивідуальної роботи 2 «Обґрунтування ідеї створення суб'єкта соціального підприємництва»

Метою цієї розрахункової роботи є надання студентам можливості власної перевірки рівня засвоєння набутих теоретичних знань з питань організації (заснування) власної справи у вигляді обґрунтування мотивації створення підприємства, побудови його організаційної структури, розробки проектів установчих документів та алгоритму дій при реєстрації організаційно-правової форми підприємництва відповідно до чинного законодавства України.

Розрахункова робота складається із двох частин:

- 1) обґрунтування вибору ідеї соціального підприємництва;
- 2) розрахунок параметрів реалізації ідеї соціального підприємництва.

Розрахункова робота повинна містити такі складові:

Частина 1. Обґрунтування вибору ідеї соціального підприємництва

1. Вступ.

2. Обґрунтування вибору ідеї соціального підприємництва.

2.1. Мотивація вибору ідеї.

2.2. Аналіз ідеї та її оцінка.

3. Організаційно-правове оформлення.

3.1. Обґрунтування вибору організаційно-правової форми соціального підприємництва.

3.2. Алгоритм державної реєстрації соціального підприємства.

4. Висновки.

5. Список використаної літератури.

Частина 2. Розрахунок параметрів реалізації ідеї соціального підприємництва

1. Обґрунтування організаційної структури створюваного підприємства.

2. Розрахунково-аналітична частина.
3. Висновки.
4. Список використаної літератури.

Студент самостійно формує банк вихідної інформації у вигляді банку ідей соціального підприємництва. Вид організаційно-правової форми соціального підприємства задається викладачем.

ЧАСТИНА 1

1. Вступ.

Необхідно обґрунтувати, чому саме створення власного соціального підприємства, а не використання свого таланту в іншій якості (найманого робітника, партнера, тощо) принесе вам користь.

2. Обґрунтування вибору підприємницької ідеї.

2.1. Мотивація вибору ідеї соціального підприємництва.

2.1.1. Яку саме потребу (або потреби) суспільства буде задовольняти ваша ідея соціального підприємництва?

2.1.2. Вказати цільового споживача та географічні і територіальні межі обраної ідеї.

2.1.3. Виявити причини виникнення цієї потреби з погляду подальшої оцінки тривалості існування підприємницького проекту?

а) поточний попит споживачів (населення, уряду, фірм).

2.2. Аналіз ідеї та її оцінка за відповідними критеріями.

Коротко проаналізувати та дати оцінку вибраної ідеї за такими показниками (ваші експертні оцінки):

2.2.1. Перспективність.

Проаналізувати прогностичний строк існування потреби із врахуванням:

- причин її виникнення;
- тенденцій розвитку товару чи послуги.

2.2.2. Реальність.

Проаналізуйте наявність факторів виробництва у вибраних географічних та територіальних межах втілення ідеї, оцінка їх потенціалу та конкурентоспроможності.

Пластичність.

Оцінка потенціальної цінності ідеї з погляду можливостей покращення модифікації, розширення кола функцій з метою проникнення на нові ринки або збереження існуючого ринку в майбутньому, надання нових властивостей товару або послугі.

Новизна.

Аналіз та оцінка ринкової новизни ідеї соціального підприємництва. Чому споживачі будуть купувати саме ваш товар чи послугу?

Підприємницький потенціал.

Оцінка відповідності ідеї соціального підприємництва вашому потенціалу – знанням, вмінням, навичкам, ресурсам, тощо.

Всі дані заносяться до табл. 1, яка визначає вихідну інформацію вибраної ідеї соціального підприємництва.

Таблиця 1.

Оцінка ідеї соціального підприємництва

Показники	Назва підприємницької діяльності	
	Оцінка	Обґрунтування
1. Перспективність, роки		
2. Реальність: - праця; - капітал; - земля; - підприємницькі здібності (за 5-бальною шкалою)		
3. Пластичність: - висока; - середня; - низька («+» поставити)		
4. Новизна: - значна; - середня; - незначна («+» поставити)		
5. Відповідність потенціалу підприємця (за 5-бальною шкалою)		

Організаційно-правове оформлення ідеї соціального підприємництва.

3.1. Обґрунтування вибору організаційно-правової форми соціального підприємництва. Зміст факторів, які вплинули на ваш вибір ОПФП.

3.2. Алгоритм державної реєстрації соціального підприємства.

Необхідно вказати послідовність дій підприємця при реєстрації соціального підприємства і оформленні установчих документів, одержання свідоцтва про державну реєстрацію, ліцензій, патентів, присвоєння кодів, відкриття рахунків у банківських установах, взяття на облік у податковій адміністрації та фондах пенсійного і соціального страхування, виготовлення печаток і штампів, плати за державну реєстрацію.

ЧАСТИНА 2

1. Обґрунтування організаційної структури соціального підприємства.

Необхідно у вигляді рисунка обґрунтувати організаційну структуру соціального підприємства залежно від виду діяльності, номенклатури продукту та вибраної організаційно-правової форми підприємництва. Визначити функціональні обов'язки ключових управлінців та спеціалістів.

2. Розрахунково-аналітична частина.

2.1. У розрахунково-аналітичній частині потрібно наводити всі розрахунки, приведені в розрахунковій роботі. Результати розрахунків необхідно представляти у вигляді відповідних таблиць.

2.2. Таблиці нумеруються у відповідності до послідовності, визначеної даними рекомендаціями, і повинні бути розміщеними у відповідних розділах розрахункової роботи.

3. Вихідні дані до розрахункової роботи.

Викладач задає студентам тільки організаційно-правову форму соціального підприємництва. Конкретний вид діяльності студенти обирають самостійно (виходячи із частини №1) і, відповідно до нього формують усі параметри власної справи. Студентам надається повна свобода і самостійність у підборі інформаційно-цифрового матеріалу для розрахункової роботи, оскільки ініціатива і творчий пошук є основними рисами сучасного підприємця.

4. Рекомендації до виконання розрахункової роботи.

4.1. Теоретична частина.

У теоретичній частині студент дає коротку характеристику створюваного ним підприємства згідно з обраним видом діяльності. Цю характеристику підприємства доцільно представити у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Загальна характеристика підприємницької структури

Організаційно- правова форма підприємства	Вид діяльності і	Засновницькі документи	Ступінь відповідальності і	Статутний капітал

4.2. Розрахунково-аналітична частина

У цьому розділі необхідно відобразити основні показники виробничо-фінансової діяльності підприємства згідно з обраним студентом видом діяльності й оцінити студентом ступінь його ризику.

Для цього необхідно послідовно виконати три кроки.

4.2.1. Визначити вартість та час, необхідні для започаткування соціального підприємництва на основі алгоритму державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності (частина 1 розрахункової роботи), заповнюючи при цьому табл. 2.

Таблиця 2

Розрахунок вартості та часу, необхідних
для започаткування підприємства

№ з/п	Послідовність дій	Вартість, грн.	Час, дні	Джерело інформації
Разом	X			X

4.2.2. Визначити основні фактори виробництва, які мають забезпечити реалізацію діяльності. З цією метою потрібно:

- провести розрахунок основних фондів, необхідних підприємству, (табл. 3);

Таблиця 3

Визначення вартості основних фондів соціального підприємства

Назва обладнання, будівель, споруд	Джерело покриття потреби (придбання чи оренда)	Нове обладнання чи діюче	Вартість ОФ, тис. грн.	Річна норма амортизації, %	Сума річних амортизаційних відрахувань, тис. грн.
Разом	X	X		X	

- розрахувати витрати на основні матеріали, що використовуються у виробничому процесі підприємства (табл. 4);

Таблиця 4

Розрахунок витрат на основні матеріали

Назва видів основних матеріалів (сировини, матеріалів та комплектуючих)	Постачальник	Потреба, натур. од.		Ціна за одиницю, грн./од.	Вартість основних матеріалів, грн.
		на одиницю	на програму		
Разом	X	X		X	

- визначити річну потребу підприємства у трудових ресурсах (табл. 5);

Таблиця 5

Визначення річної потреби у трудових ресурсах

Категорія працівників	Якості, необхідні для виконання даного виду діяльності (кваліфікація)	Необхідна кількість, осіб	Вартість персоналу* , грн.
1. Спеціалісти			
2. Службовці			
3. Основні робітники			
4. Допоміжні робітники			
Разом			

* У вартість персоналу включається заробітна плата працівника, премії та інші винагороди, усі види відрахувань на соціальне страхування та в Пенсійний фонд.

- обґрунтувати, які виробничі та невиробничі приміщення потрібні підприємству для ведення своєї діяльності, розрахувати річну вартість витрат на їх оренду та експлуатацію (табл. 6).

Таблиця 6

Річні витрати на оренду й експлуатацію приміщення для підприємства

Види витрат	Вартість, грн.
1. Орендна плата	
2. Експлуатаційні витрати в т.ч.: - електроенергія; - амортизація будівель; - газ; - вода; - телефон, Інтернет	
3. Всього експлуатаційних витрат	
4. Інші витрати	
Разом (пп. 1+3+4)	

Для заповнення табл. 3 необхідно скласти повний перелік машин, устаткування та інших видів основних фондів, які забезпечують здійснення виробничого процесу, а також визначити затрати, пов'язані із придбанням чи орендою кожної одиниці основних фондів, і суму амортизаційних відрахувань. При цьому слід виходити із того, що залежно від цільового призначення і характеру виконуваних функцій виробничі основні фонди поділяються на чотири групи:

1 – будівлі, споруди, їх структурні компоненти і передавальні пристрої, у т.ч. житлові будівлі та їхні частини (квартири і місця загального проживання);

2 – автомобільний транспорт і вузли (запасні частини) до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструмент, включаючи ЕОМ, інші машини для автоматичної обробки інформації, інформаційні системи,

телефони, мікрофони, рації, інше конторське (офісне) обладнання устаткування та прилади до них;

3 – будь-які інші основні фонди, не включені до першої, другої та четвертої груп;

4 – електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації програмне забезпечення, пов'язані з ним засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (у т.ч. стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних предметів.

Для заповнення табл. 4 спочатку потрібно скласти перелік усіх видів основних матеріалів (сировини і комплектуючих), необхідних для виконання виробничої програми підприємства. Далі студент повинен визначитись з постачальниками потрібних йому матеріалів, обґрунтувати їх норми витрат на одиницю випущених виробів (наданих послуг), та розрахувати загальну вартість сировини і комплектуючих.

Заповненню табл. 6 передуює характеристика потреб бізнесу в приміщеннях, як виробничих, так і невиробничих (включаючи адміністративно-управлінські приміщення, склади сировини і готової продукції, споруди, тощо). При визначенні вартості експлуатаційних витрат на приміщення для підприємства слід виходити із діючих на даний час норм і нормативів.

Потрібно мати на увазі, що для кожного конкретного випадку склад експлуатаційних витрат може змінюватися.

4.2.3. Розрахувати загальні витрати підприємства по веденню виробничо-господарської діяльності, врахувавши витрати на започаткування власного бізнесу. Для цього спочатку потрібно скласти та розрахувати загальний кошторис витрат підприємства (табл. 7), а потім визначити собівартість, гуртову ціну та ціну з ПДВ одиниці продукції (товарів, робіт та послуг).

Для визначення собівартості одиниці продукції необхідну суму затрат згідно з кошторисом поділити на обсяг випущеної продукції (наданих послуг) створеного підприємства.

Гуртова ціна одиниці продукції визначається з урахуванням очікуваного рівня рентабельності виробництва, а ціна з ПДВ – з урахуванням фактичної ставки ПДВ згідно з чинним законодавством України.

Таблиця 7

Загальний кошторис витрат на ведення власного бізнесу

№ з/п	Елемент витрат	Сума, тис. грн.
1.	Вартість започаткування власного бізнесу	
2.	Річні амортизаційні відрахування	
3.	Основні матеріали	
4.	Вартість персоналу	
5.	Витрати на оренду та експлуатацію приміщень	
6.	Разом	

Далі необхідно дати ризик-оцінку діяльності підприємства і проаналізувати основні ризик-фактори (табл. 8).

Таблиця 8

Оцінка основних ризик-факторів, притаманних обраній підприємницькій ідеї

№ з/п	Види ризикових ситуацій	Заходи щодо мінімізації ризиків
1		
2		
3		
...		

Після цього визначити основні економічні показники діяльності підприємства за рік і проаналізувати їх (табл. 9).

Таблиця 9

Основні економічні показники діяльності підприємства за звітний рік

№ з/п	Показники	Одиниці виміру	Числове значення
1	Виторг від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт)	тис. грн.	
2	Вартість основних фондів	тис. грн	
3	Собівартість продукції	тис. грн	
4	Прибуток	тис. грн	
5	Чисельність працівників	осіб	
6	Вартість власних засобів	тис. грн.	
7	Вартість майна	тис. грн.	
8	Рентабельність продукції	%	
9	Продуктивність праці	грн./особу	

Рентабельність – це прибутковість виробничо-торгівельного процесу. Її величина вимірюється рівнем рентабельності. Рівень рентабельності (Р) суб'єктів господарювання, пов'язаних із виробництвом продукції (товарів, робіт, послуг), визначається процентним відношенням прибутку від реалізації продукції (П) до собівартості продукції (С):

$$P = (П / С) 100\% \quad (1)$$

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна (базова)

1. Сотник І. М. Соціальна та солідарна економіка : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет,. 2022. 247 с.
2. Атаманюк Е.А., Атаманюк Р.Ф Соціальна економіка: навч. посіб. Київ: Новий Світ-2000. 2024. 204 с.
3. Дубич К.В. Історія та теорія соціального забезпечення в Україні та за кордоном. Том 1.: підруч. Київ: Магнолія 2006. 2023.272 с.
4. Андрейчук С.А. Соціологія економіки та управління: навч. посіб.. Київ: Магнолія 2006. 2024. 202 с.

Допоміжна

5. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посіб. / Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я. та ін.; за ред. Свинчук А. А. Київ: ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ". 2017. 188 с.
6. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. Херсон. 2017. № 27/2. С. 125–130.
7. Вишневецька О. А. Пенсійна реформа: зарубіжний досвід для України. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 8. С. 42–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_8_7.
8. Булавинець В. М. Нерівність доходів населення в Україні: чинники та сучасний стан *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5870>.
9. Безпалько О. В. Соціальне проектування: навч. посіб. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; Ін-т психології та соц. педагогіки, 2010. 127 с.
10. Буряченко О. Є. Сутність поняття пенсійного забезпечення в науковому дискурсі *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2. С. 90–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_2_16.
11. Зюзін В. О. Теоретичні засади фінансового забезпечення реалізації соціальних програм в Україні та світі. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 33 (1). С. 327–335. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_33%281%29_40.
12. Литвин О. Скільки "коштує" пенсія в Україні та інших країнах URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/skolko-stoit-pensiya-v-ukraine-i-v-raznyh-stranah-i-chto-moz-het-izmenitsya-1047146.html>.
13. Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://www.telekritika.ua/news/2005-11-30/26424>.
14. Шаповалова Т. Соціальне підприємництво і фандрейзинг: навч. посіб. Київ : МФСА, 2016. 186 с.
15. Управління соціальним та гуманітарним розвитком: навч. посіб. 2 ч. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, Е. М. Лібанова та ін. ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. Київ : НАДУ, 2009. 456 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Електронний ресурс «Фінансовий портал». URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> .
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: веб-сайт: URL: www.nbuv.gov.ua